

Tvärvetenskapliga resultat från forskning om barns och ungdomars livsmöjligheter

År 2020 beslutade Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur att anslå 42 miljoner kronor till tre tvärvetenskapliga forskningsprojekt på Göteborgs universitet om barns och ungdomars livsmöjligheter i segregerade livsmiljöer. I slutet av september hölls en avstämningskonferens där de hittills framkomna resultaten presenterades och diskuterades.

”Vi har fått ta del av forskning som visar potential att kunna bidra till en del av de förändringar för samhälle och individer som tyvärr behövs idag. Nu ser vi fram emot det fortsatta forskningsarbetet och än mer ny kunskap som kan omsättas i verkligheten och därmed göra stor skillnad för många”, kommenterar Madeleine Olsson Eriksson, styrelseordförande Stenastiftelsen.

Forskningsprojekten löper under fyra till fem år. De drivs inom olika ämnesdiscipliner men har utbildning och skolgång som gemensam faktor.

De senaste decenniernas samhällsutveckling har medfört en ökande segregation med avseende på såväl etniskt ursprung som utbildnings- och inkomstnivå. Parallellt har skillnader gällande individers utvecklingsmöjligheter blivit allt tydligare.

Stenastiftelsen vill särskilt verka för barns och ungas livsmöjligheter. De tre forskningsprojekten vid Göteborgs universitet med tillämpning i både för- och grundskolor kommer förhoppningsvis resultera i innovativ forskning, som kan bidra till att motverka sociala förutsättnings inverkan på individers utvecklings- och livsmöjligheter.

”Det var en oerhört stimulerande och fullmatad dag på kompetenscentret Ågrenska i Göteborg där forskare från de tre projekten rapporterade sina resultat och fick många frågor och kommentarer. Dagen avslutades med en paneldebatt och en diskussion om hur dessa och kommande resultat ska kunna förmedlas ut i samhället för att kunna implementeras i ett hållbart förändringsarbete som långsiktigt förbättrar livsmöjligheterna för barn och unga”, säger professor Kristina Malmgren, ledamot i Stenastiftelsens Donationsråd.

Rapporter från de tre delprojekten:

Skola, lärande och psykisk hälsa: påverkansfaktorer, konsekvenser och prevention av skolmisslyckande

Professor Jan-Eric Gustafsson, Göteborgs universitet

Delstudie 1

Studien undersöker betydelsen av kognitiv förmåga och föräldrarnas utbildningsnivå för elevernas skolresultat vid tre tidpunkter (år 1988, 2008 och 2014), då olika läroplaner och betygssystem gällde.

Data från tre representativa urval av elever visar att betydelsen av kognitiv förmåga minskat medan föräldrautbildningens betydelse ökat. Resultaten pekar på att likvärdigheten i den svenska grundskolan har minskat över tid, möjligen på grund av förändringar i betygssystemet.

Delstudie 2

I ett pågående longitudinellt interventionsprojekt följs barn från 4 års ålder upp i gymnasiet, med syfte att studera effekter av fonologisk träning vid 4 – 5 års ålder. I årskurs 2 och 3 presterade interventionsgruppen (n = 138) bättre än kontrollgruppen (n = 226) vad gäller läsning och stavning. Barn i riskzonen för att utveckla läs- och skrivsvårigheter på grund av lägre kognitiv förmåga gynnades mest av träningen.

Delstudie 3

Studien undersöker konsekvenser av skolmisslyckanden i svensk grundskola under 1990 - 2020 för individers inkomstnivå och sysselsättningsstatus i vuxen ålder. Analyserna baseras på registerdata på populationsnivå. Det föreligger stora skillnader i både sysselsättning och inkomstutveckling mellan individer, där individer med skolmisslyckande har lägre inkomst. Skillnaderna ökar med stigande ålder och konsekvenserna av skolmisslyckande är mer uttalade för individer i senare födelsekohorter.

Delstudie 4

Syftet med undersökningen är att undersöka effekter och omfattning av olika former av specialundervisning, med fokus på elever med intellektuell funktionsnedsättning och behov av särskilt stöd. Studien omfattar 65 000 elever i sju kohorter födda 1967 – 2004. Från 1980-talet fram till 1990-talets mitt dominerade inkluderande former av specialundervisning, medan icke-inkluderande former ökat därefter. Resultaten pekar på att inkluderande former av specialundervisning leder till bättre utbildningsresultat.

Göteborgs forskningsprogram om etnisk identitet – Unga människors livsmöjligheter och hur de kan förbättras

Professor Ann Frisé, Göteborgs universitet

Syftet med forskningsprogrammet är ökad förståelse för hur etnisk identitet utvecklas och hur man kan förbättra möjligheterna för unga människor att hantera individuella och interpersonella utmaningar. Programmet innehåller 4 studier:

Studie 1 - Fokusgruppsstudier, en med ungdomar och en med lärarstudenter.

Preliminära resultat av fokusgruppsstudien med ungdomar visar att de sammanhang där de möter frågor om etnicitet framför allt är skola, sociala medier och sportklubbar, och att dessa olika sammanhang har olika problem och styrkor. De preliminära resultaten avseende lärarstudenterna visar på att inramningen av etnicitet i lärarutbildningen kännetecknas av att etnicitet: handlar om "den Andre", är ett känsligt och svårt ämne, är frånvarande i didaktik och resurs i utbildningen.

Studie 2 - LIKE (Lära om och utforska: Identitet, Kultur och Etnicitet).

Interventionen syftar till att öka ungas förståelse för sin egen och andras etniska identitet och genomfördes i 24 gymnasieklasser med 500 elever. Vår upplevelse från kontakten med såväl rektorer, lärare och elever är att det finns ett skriande behov av att hantera frågor om etnicitet på ett bra sätt i skolor – och att många idag är handfallna när det gäller hur detta skall göras. Materialet analyseras för närvarande.

Studie 3 – En nyligen påbörjad longitudinell studie med tre mätpunkter från sista året i gymnasiet in i perioden som unga vuxna.

Studie 4 – Drygt hundra vuxna individer har intervjuats om vad de har med sig för erfarenheter av att ha mött normativa förväntningar baserade på sin etnicitet - och hur deltagarna upplever att dessa erfarenheter har påverkat dem. Materialet analyseras för närvarande.

Mellan resignation och framtidstro

Professor Ove Sernhede, Göteborgs universitet

Forskningsprogrammet Mellan resignation och framtidstro består av tre projekt som med kvalitativa metoder syftar till att generera kunskap om förutsättningar och villkor för ungas lärande i utsatta stadsdelar.

Projekt 1, Obehöriga äga ej tillträde har fokus på skolerfarenheter hos niondeklassare i kommunala grundskolor i utsatta stadsdelar. En stor andel av eleverna blir här obehöriga till gymnasiet. Projektets resultat pekar mot skolans viktiga sociala funktion för dessa elever. Andra resultat förhåller sig kritiska till dominerande stereotypa förställningarna om pojkar, och deras förhållande till skola och studier. Projektets resultat visar också på elevers, individuella såväl som kollektiva strategier för att hantera situationer av "att inte förstå".

Projekt 2, Kultur och informellt lärande som andra chans intresserar sig för civilsamhällets organisering med utgångspunkt i kultur, folkbildning och idrott. Projektet följer det lärande som uppstår när unga gör egen tidning, resultaten därifrån visar på läroprocesser som kan ha betydelse för skolan. Andra resultat talar för att flickors och unga förortskvinnors lärande i till exempel diskussionsforum och boxningsklubbar är av betydelse för deras självkänsla och framtidstro. Andra viktiga resultat visar på civilsamhällets möjligheter att stödja unga män som vill lämna kriminella miljöer.

Projekt 3, Lokal samverkan och lärandets villkor studerar samverkans- och partnerskapsprojekt mellan skola, socialtjänst, närings- och föreningsliv. Intentionen i dessa partnerskap är att stärka sociala och pedagogiska resurser i utsatta stadsdelar. Ett resultat från projektets analys av samverkansprojekt inom skolans område visar att de konflikter som uppstår mellan olika intressen

har menlig inverkan på de professionellas möjlighet att utföra sitt uppdrag. Ett annat fokus är riktat mot lokal brottsprevention.

Bilder:

1. Grupp ungdomar Foto: Unsplash
2. Jan-Eric Gustafsson, Professor Göteborgs universitet
3. Ann Frisé, Professor Göteborgs universitet
4. Ove Sernhede, Professor Göteborgs universitet
5. Jan-Eric Gustafsson med projektgrupp
6. Ann Frisé med projektgrupp
7. Ove Sernhede med projektgrupp

Foto: Magnus Gotander

För mer information, vänligen kontakta:

Birgitta Plyhm
PR, Stenastiftelsen

+46 707 77 12 90
birgitta@plyhm.se

Kristina Malmgren
Ledamot Donationsrådet,
Stenastiftelsen

+46 709 52 39 48
kristina.malmgren@neuru.gu.se

Om Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur

Stenastiftelsen grundades år 1996 i samband med skeppsredare Sten A Olssons 80-årsdag. Genom stiftelsen lämnar familjen stöd till forskning och kulturverksamhet främst i Göteborg och västra Sverige. Stiftelsen främjar vetenskaplig forskning och utveckling, samt alla konst- och kulturarter, humaniora och kristna samfund. Första donationen uppgick till 51 miljoner kronor och utgjorde grunden för stiftelsen Chalmers Innovation. Utvecklingen av ett centrum för innovationsverksamhet vid Chalmers möjliggjordes därmed. Från och med år 1996, då Stenastiftelsen grundades, har t o m år 2021 beslut fattats om utdelning av drygt 540 miljoner kronor som stöd till specifika projekt, totalt 155 stipendiater inom kulturområdet, samt 320 masterstipendier som resebidrag. www.stenastiftelsen.se

